

Literárna história jubiluje s Evou Fordinálovou

Viera Žemberová (Prešov)

Cesty k výskumu slovenskej stredovekej literatúry viedli Evu Fordinálovú (17. 12. 1941 v Borskom Mikuláši) viacerými smermi, aké jej spoločenské vedy ponúkali a ona ich vždy tvorivo a hlbavo zapojila do svojho celoživotného programu: poznať z národnej minulosti všetko, čo nás utvára v čase a na kontinente ako vzdelané a kultúrne etnikum, teda dôkladne sa orientovať i v tom, čím sa stávame pre svoje okolie natrvalo jedineční a zaujímaví. Takýto zámer Eva Fordinálová vniesla aj do svojho života nasycovaného humanitou, empatiou a pokorou voči tomu, čo utváralo jej život aj mimo pracovísk Slovenskej akadémie vied, ale i to, čím sa zblížovala s lokalitou Skalice, kde ukotvila svoje súkromie.

Komornosť aj subtilita jej prejavu sa naplnili v zahĺbenej reflexii zbierky poézie *Vôňa Záhoria* (1997). Rešpekt voči životu, jeho poslaniu a hodnotám rozvíjala v príhovoroch *Ranné zamyslenia* (2001). Literárny zemepis si v nej našiel autorku *Literárnej mozaiky Senice* (1998). Štúdium osobností prekračujúcich svoj tieň uzatvorila prácou *Karol Korelič a americkoslovenské robotnícke hnutie* (1988). Kultúrnej publicistike sa venovala a venuje dlhé roky svojej prítomnosti v literárnej histórii a nie jeden výstup zverejnila pod pseudonymom Eva Záborská. Pracovňu v dnešnom Ústave slovenskej literatúry SAV zamenila pred rokmi za prednáškovú miestnosť a pozorných študentov slovakistiky na Trnavskej univerzite.

Natrvalo sa epicentrom literárnohistorického výskumu Evy Fordinálovej stala slovenská stredoveká literatúra, ktorú doplnila svojou prácou *Stretnutie so starším pánom alebo Tragoedia Augustína Doležala* (1993), ale predovšetkým troma návratmi k osobnosti a tvorbe, ale i ozvennosti v slovenskej kultúre, literatúre a spoločnosti, ktoré sa napojili na materiállový, textový, kontextový a sémantický prieskum poézie Jána Hollého: *Aký si, JánHollý?* (1985), *Ján Hollý (1785–1849)* [2003] a nateraz posledným jej slovom venovaným výnimočnej osobnosti slovenského duchovného a literárneho života, *Ján Hollý v slovenskom národno-kultúrnom vedomí* (2007).

Výskum venovaný stredovekej literatúre, popri horizonte jej časovej otvorenosti, žiada si od literárneho historika aj čosi navyše okrem seriózneho odbornej zorientovanosti v predmete výskumu a v podloží sledovaného javu, je ňou kultúrne ladená intuícia, odvaha vydávať sa za novými prameňmi a trpezlivosť pri dopĺňaní dostupného dokumentárneho materiálu, azda ešte viac pri korigovaní zafixovaného prijímania reálií či výkladov autorského literárneho a vývinového podložia.

Tieto požiadavky sprevádzajú v súznení zverejnený výskum profesorky Fordinálovej venovaný Jánovi Hollému. Naplno sa zrkadlí v jej návratoch k Hollému, ktorý – ako to dokladá svojím výskumom – zotráva dodnes v priesečníku generácií, konceptov národnej literatúry, hodnoty lyrického slova a osobnostnej obety, teda tie, ktoré presahujú čas

bytia jednotlivca, ako dopĺňa jubilantka: „[...] *predsa sa ani o jednom básnikovi nevyslovilo toľko protirečivých tvrdení [...] vieme, aký prínos znamená Hollého poézia v kontexte našej literatúry*“. S premisou Hollého postavenia v dejinách slovenskej kultúry sa spájajú aj ďalšie nazeracie postoje literárnej historičky na dobu a básnika, lebo „[...] *spolahnúť sa možno iba na hodnoty duševné – a medzi nimi najvyššie stojí láska k slobode [...], nemôže byť slobodný ten, kto nie je mravne zrelý*“. Témy literárnej historičky sa tak natrvalo zovreli istotami jej života, aby sa pri všetkom, čomu sa venovala, konfrontovala jazykom a metódami ústiacimi do ľudskej múdrosti a jej uplatnenia sa tam, kde pôsobila a pričom prejavila svoju náročnosť aj otvorenosť voči problému, nech bol veľký či malý, nech patril vede alebo človečine.

Eva Fordinálová konštatuje, že Hollého umelecká činnosť a dielo „prešli vo vývine našej literárnej vedy rôznymi interpretačnými peripetiami, do ktorých sama premyslene a vždy so znalosťou podstaty genologického, estetického či poetologického problému nevstupuje tenzijne. Naopak, prostredníctvom súvislostí a s dôkladnou znalosťou historiografie, filozofie, estetiky aj docenením prítomnej spoločensky prejavovanej alegorickosti voči básnikovi Jánovi Hollému, ktorú on svojou poéziou dodnes iniciuje, Eva Fordinálová sleduje z genologického, verzlogického a literárnoestetického prístupu, aký si básnik vypracoval, svoje výkladové a komparatívne trajektórie k básnikovi, a to aj preto, lebo vie, že „klasicistické dielo Jána Hollého je zároveň klasickým príkladom na obsiahnutie celej tejto jednoty a boja protikladov [...]“, paradoxne aj s dávkou rezignácie konštatuje, „že sme ešte stále nepochopili všetko“, čo súvisí s jeho životom, úsilím, tvorbou a odkazom po súčasnosť.

Literárna historička Eva Fordinálová sa vydala cestou ponorného odkrývania Hollého literárnej morfológie, literárnej estetiky, poetológie iniciovanej aj žánrovo tvorbou anticých veľikánov, teda ako z rovín dnešného poznania klasicistického konceptu, ním zhodnocovanej krásy, ucelenosti a uzavretosti výrazu i výpovede porozumieť dnešnými postojmi poézii a ním prežitej skutočnosti Hollého, ako napísala, osobitému, sebestačnému svetu utváranému z umenia slova, talentom tvorivosti, poznaním minulosti a dotváranej do hodnoty prekračujúcej čas v jeho prirodzenom pohybe, čo sa najskôr uskutoční za pomoci osobnej mravnej ustálenosti. Básnik Ján Hollý našiel svoju vykladačku, profesorka Eva Fordinálová si ním a jeho tvorbou overovala a upevňovala svoje ľudské aj profesijné istoty, stalo sa tak na úžitok nás všetkých.

E-mail: viera.zemberova@ff.unipo.sk